

Kort Nieuws

Nieuwe website met blog!

Stichting Zaadgoed heeft een nieuwe website met veel actueel nieuws over onze activiteiten, achtergrond informatie over alle projecten die we ondersteunen én een blog van een donateur van het eerste uur. Marjolein Tiemens heeft langs de zijlijn aan de wieg van Stichting Zaadgoed gestaan. Ze werkte in die tijd als aardappelonderzoeker bij het Louis Bolk Instituut. Nu is ze al jaren zelfstandige en is nog steeds donateur. Een donateur die wat extra's voor de stichting wil doen door stukjes te schrijven voor de website over de wondere wereld van het zaad. Marjolein:

"Ondanks het feit dat ik opgeleid ben als veredelaar, of misschien juist daardoor, blijft zaad mij verwonderen. Ik hoop de lezers van mijn blog iets van die verwondering mee te geven."

Naar de oorsprong van de aardappel

Eind vorig jaar heeft Edith Lammerts van Buuren afscheid genomen als hoogleraar biologische veredeling. Omdat ze veel aan het gewas aardappel heeft gewerkt, kreeg ze van collega's, vrienden en familie een reis cadeau naar het oorsprongsgebied van de aardappel: Peru. Ook Zaadgoed heeft hieraan een bijdrage geleverd en een excursie

sie geregeld aan een instandhoudingsproject voor aardappelrassen. Deze zomer heeft Edith samen met haar man de droomreis gemaakt. Het hele reisverslag, met prachtige foto's is te vinden op onze website.

Samen leren over veredeling op de boerderij

Op zaterdag 30 juni kwamen op de tuinderij van de Warmonderhof in Dronten ongeveer dertig mensen uit Nederland en Vlaanderen samen, om van elkaar te leren over plantenveredeling in de boerenpraktijk. De Warmonderhof is de school voor biologisch-dynamische landbouw en de tuinder daar is bezig met de instandhouding van rassen van onder andere spruitkool, veld- en kaskomkommer, prei, spinazie en sla. Een prima locatie voor een studiedag dus. De studiedag was georganiseerd door het Vlaamse netwerk Zelf Zaden Telen, Coöperatie de Zaderij en Stichting Zaadgoed. Het programma bestond uit een mengeling van praktische boerenkennis, jarenlange praktijkervaring van een veredelaar en theoretische beschouwingen over de verschillende aspecten van duurzame veredeling. Tijdens de discussies bleek dat de teler-veredelaars nog veel vragen hebben. Bijvoorbeeld over selecteren op voedingskwaliteit. Hoe bepaal je de voedingskwaliteit van je ras? en wat is een acceptabele balans tussen opbrengst en voedingskwaliteit? Door hier samen over te praten en ervaringen te delen kunnen de deelnemers weer verder met hun selectiewerk. Het was mooi om te zien dat veel mensen die elkaar eerder ontmoet hadden op een studiedag in België, nu gezamenlijk enthousiast bezig zijn met zaadteelt en selectie 'in eigen boerenhand'. Wordt zeker vervolgd.

Kiem Kracht

Stichting Zaadgoed
voor biologische zaadteelt
en veredeling

In dit nummer:

- 'Bloemkool zonder verkapte gentechologie
- Toekomst Zaaen
- Van onze voorzitter
- Donateursdag
- Kort Nieuws

Bloemkool zonder verkapte gentechologie

Het bloemkoolras - waar biodynamisch tuinder René Groenen met steun van Stichting Zaadgoed sinds 2013 aan werkt - is twee jaar geleden meeverhuisd naar de nieuwe en grotere locatie: de Beersche Hoeve in Oostelbeers.

Om de vermeerdering, veredeling en teelt van zaadvaste groente- rassen een impuls en continuïteit te geven, heeft Coöperatie Odin het zaadbedrijf als 100% dochter onder haar hoede genomen. Winst, risico's én idealen worden nu gedeeld en samen gedragen.

De verhuizing naar de Beersche Hoeve op Landgoed de Baest heeft voor René Groenen en zijn vrouw Gineke de Graaf letterlijk voor een grote verandering gezorgd. Behalve dat zij nu een medewerker erbij hebben en op het erf wonen, is het areaal van 8 naar 20 hectare toegenomen. Ook zijn er meer kweektunnels voor veredeling, droogruimtes voor zaden, gebouwen voor machinerie en gastverblijven voor stagiaires. Hun medewerker runt een nieuwe bedrijfstak: groenteteelt voor de Odin-winkels. René: "Het was altijd al onze droom om zaadvaste groenterassen expliciet in het winkelschap te leggen."

Protoplast-fusie

De klanten van de Odin zullen de zaadvaste andijvie, bieten, venkel en andere seizoensgroente van de Beersche Hoeve misschien al opgemerkt en geproefd hebben. Met het eten

van de zaadvaste groenterassen zullen ze hopelijk gaan beseffen dat de meeste gewassen, ook in de natuurvoedingswinkel, gehybridiseerd zijn. "Een onzalige ontwikkeling," aldus René. "Hybride gewassen zijn intrinsiek niet duurzaam omdat ze geen bruikbaar nageslacht kunnen voortbrengen. Dat staat haaks op het gedachtegoed van de biologische landbouw. Met de meeste koolsoorten is het nog erger gesteld: die zijn zelfs CMS-hybride. Tijdens de veredeling is op celniveau protoplast-fusie toegepast. De lobbyisten van de zaadindustrie hebben de wetgevers wijs-gemaakt dat CMS geen gen-techniek is. In de biodynamische landbouw is het gelukkig verboden maar de biologische broccoli en bloemkolen zijn bijna allemaal CMS-hybrides."

Moeilijk gewas

Om zaadvaste bloemkolen met een Demeter keurmerk te kunnen blijven telen, zijn er meer en betere rassen nodig. René

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel verdelingswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete verdelingsactiviteiten voor en door biologische telers en veredelaars. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. Uw hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 15 euro (of meer) over te maken op banknummer IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Zeist o.v.v. uw naam en volledige adres. Of kijk op www.zaadgoed.nl voor meer informatie.

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een set van 4 mooie ansichtkaarten ontwikkeld. Op de kaarten staan foto's van gewassen waaraan in projecten van Zaadgoed gewerkt wordt.

Uw gift is volledig aftrekbaar. Steeds meer donateurs steunen Stichting Zaadgoed voor minstens 5 jaar. Zodat ze hun gift volledig van de belasting kunnen aftrekken. Er gelden geen drempels meer als zo'n periodieke gift is vastgelegd in het formulier dat u op onze site kunt downloaden. We kunnen het formulier ook toesturen. Gewone giften zijn natuurlijk ook nog steeds aftrekbaar, maar daar gelden wel de drempels.

Colofon
Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar.
Redactie: Maaïke Raaijmakers.
Aan dit nummer werkten mee: Annelijn Steenbruggen, Tineke Alberts, Jan Velema, Willy Douma, Cor Zenhorst, Edwin Nuijten.
Foto's: BuitenBant, Stichting Zaadgoed, De Zaderij en Guy Ackermans (foto Edith).
Vormgeving & productie: Buro Laga.
Adres: redactie en Stichting Zaadgoed: Postbus 127 3700 AC Zeist.
E-mail: info@zaadgoed.nl website: www.zaadgoed.nl
Bank: Triodosbank - IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996

heeft de veredeling ervan op zich genomen. Stichting Zaadgoed ondersteunt dit bloemkoolproject. Wat is de voorgang? "Mijn doel is een vroege bloemkool met sluitende dekbladeren, die in het voorjaar geteeld en geoogst kan worden," vertelt René. In 2013 is hij met het project gestart door drie bloemkoolrassen met elkaar te kruisen. "Twee vroege soorten en een herfstbloemkool met perfecte dekbladeren," licht hij toe. "Sinds 2014 zaai ik de zaden van deze kruising elk voorjaar uit. Dat levert in een karig jaar vierhonderd en in een goed jaar tweeduizend nakomelingen op. Uit deze massa selecteer ik de vijftig mooiste planten; die laat ik afbloeien en in het zaad schieten. Bloemkool is één van de allermoeilijkste gewassen voor zaadteelt. Ze hebben ruim zeven maanden nodig om tot zaadvorming te komen. In zo'n lange periode op de akker is de kans groot dat er onderweg iets misgaat, bijvoorbeeld door ongunstige weersomstandigheden of schimmel. Op z'n vroegst kan ik het nieuwe bloemkoolras in 2021 op de markt brengen. Ik houd er echter rekening mee dat het langer duurt of zelfs mislukt. Niet elk veredelingsproject leidt tot een nieuw ras."

Verlies van kapitaal

Als het lukt om de bloemkolen tot bloei te laten komen, zijn ze een verrijking voor het landschap. "Bloeiende bloemkolen - maar ook een veld bloeiende pastinaak, wortel en venkel - zijn prachtig," aldus René. "Voorbijgangers vallen van hun fiets als ze dat zien." Dat de meeste mensen niet meer weten hoe bloeiende groentegewassen er uitzien, is volgens René een relatief nieuw fenomeen: "Van de tienduizend jaar dat de landbouw bestaat, neemt slechts in de laatste vijftig á honderd jaar de eigen zaadteelt door boeren af. De boer is klant geworden van grote zaadconcerns. Daarmee gaat niet alleen een schat aan kleuren, vormen en smaken verloren maar het is ook een verlies aan kennis, autonomie en kapitaal."

Zelfvoorzienend

Voer, mest en zaad zijn volgens René het kapitaal van de landbouw: "Doordat planten en dieren zichzelf voortplanten zorgen niet alleen voor de oogst, melk, vlees en mest van dit jaar, maar ook voor alle jaren daarna. Met de grootste machine kun je nog geen korreltje zaad produceren en uit een trekker komt nooit een nieuwe trekker voort. Dat is een wezenlijk onderscheid tussen de industrie en de landbouw. Helaas zijn de meeste boeren tegenwoordig niet meer zelfvoorzienend en is er een enorm apparaat van input en output rondom de landbouw ontstaan. Als we de landbouw willen verduurzamen, is het belangrijk dat de boeren hun kapitaal weer in eigen hand nemen."

Veerkracht

René snapt ook wel dat de meeste boeren door de lage marktprijzen weinig speelruimte hebben voor eigen zaadteelt. De oplossing die hij daarvoor ziet: het klassieke familiebedrijf loslaten en naar nieuwe sociale vormen en eigendomsstructuren zoeken. Met de Beersche Hoeve hebben hij en Gineke daar samen met Coöperatie Odin en Landgoed de Baest een vorm voor gevonden. "Wij zijn niet alleen biodynamisch op het land maar ook in onze sociale vraagstukken," aldus René. "Ons uitgangspunt is dat wij als boer geen eigendom maar wel zekerheid nodig hebben. Ook willen we continuïteit voor het bedrijf. Gineke en ik hebben alle roerende goederen van ons familiebedrijf - de machines en zaadvoorraad - aan Odin overgedragen en vervolgens een nieuwe B.V. opgericht, die een 100% dochter is van Coöperatie Odin. We runnen het bedrijf met meerdere boeren en hebben zo voldoende arbeidskracht voor een gemengde bedrijfsvoering. Bovendien werken de beoogde opvolgers al mee en kan de bedrijfsvoering naadloos doorgaan als wij er over een aantal jaren mee stoppen."

Deel van een groter geheel

Ook Landgoed de Baest speelt een belangrijke rol in de continuïteit van het bedrijf. René: "De eigenaren van het landgoed zijn er van overtuigd dat biodynamische landbouw de beste manier is om de grond en natuur gezond te houden. Zij hebben ons een dertigjarig pachtcontract en een lage pacht prijs gegeven. Samen met Odin en het Landgoed voelen wij ons nu deel van een groter geheel. Afgelopen zomer was extreem droog en best moeilijk. Als de Beersche Hoeve nog een familiebedrijf was geweest, was het nog moeilijker geweest. Doordat we niet alleen de winst maar ook het risico met elkaar delen, hebben we meer veerkracht. Het geeft mij een prettig gevoel om gezamenlijk het ideaal van zadvaste groenterassen in de wereld te zetten."

Kom ook Toekomst Zaaïen!

In de weekenden van oktober 2018 kunt u op een aantal boerenbedrijven in Nederland weer Toekomst Zaaïen. Iedereen, jong en oud, kan meedoen met het inzaaien van een akker met wintergraan. Bij het Toekomst Zaaïen loop je in een lange rij over de akker, terwijl je het graan in een boog voor je uit strooit. Ook kinderen doen mee. Samen zaaïen heeft iets magisch. Consumenten voelen de verbinding met de bron van hun brood: de graan-korrels op de akker en de boer die ze verzorgt. Zaadgoed is eeuwenlang door boeren zelf veredeld en behoort tot ons cultureel erfgoed. Het project Toekomst Zaaïen betreft burgers bij een vruchtbare landbouw en bij de bron daarvan: een grote diversiteit aan zaden die vrij beschikbaar zijn. Meer diversiteit op de akker levert meer variatie in het winkelschap en meer variatie op het bord. Toekomst Zaaïen is een internationaal project dat in 2006 in Zwitserland is gestart. Sindsdien hebben tienduizenden burgers en boeren meegezaaid in ruim tien landen. Dit jaar organiseert Stichting Demeter deze activiteit weer samen met Stichting Zaadgoed, de BD-Vereniging en andere partners. In totaal doen 10 boerderijen mee, verspreid over het land. Stichting Zaadgoed is er zoveel mogelijk bij, vertelt over het belang van divers zaaigoed en doet mee met het zaaïen. U ook? Alle locaties inclusief programma staan op toekomstzaaien.nl.

Donateursdag 2018 op 13 oktober

Op zaterdag 13 oktober 2018 vindt de jaarlijkse donateursdag plaats op de Beersche Hoeve, het bedrijf van René Groenen en Gineke de Graaf. Vanaf 14:00 uur bent u van harte welkom. Na ontvangst met koffie, thee en een welkom door het bestuur van Stichting Zaadgoed neemt René Groenen ons mee voor een rondleiding over het bedrijf. Het programma duurt tot ongeveer 16:30 uur. In verband met de catering graag vooraf aanmelden via info@zaadgoed.nl

Nieuw en Oud

Met blijdschap kan ik u zeggen dat we een nieuwe website hebben. Nieuw is ook dat een van onze donateurs voortaan met enige regelmaat een stukje gaat schrijven voor de website. Iets wat me zeer verheugt. Tegelijkertijd hebben we van een paar oude dromen en wensen afscheid genomen. Zoals van het initiatief ProSpecieRaRa. Dit gaan we opheffen en integreren in Stichting Zaadgoed. Het is verdrietig dat het niet geworden is wat we ervan gehoopt hadden. Tegelijkertijd is het fijn om te zien dat er om ons heen initiatieven opkomen met een vergelijkbare doelstelling zoals Erfgoedzaden en De Zaderij. Nieuwe initiatieven die we van harte ondersteunen. Al de oude dromen en wensen mogen nu gecomponeerd worden zodat ze weer als voeding kunnen dienen voor het verwezenlijken van nieuwe dromen en wensen. Dat geldt ook voor de boeren die nu verdriet hebben over de mislukte en verdroogde teelten en tegelijkertijd al weer hoopvol uitzien naar het nieuwe seizoen. Dit alles is voor mij typisch voor de nazomer en herfst; nieuw en oud, vreugde en verdriet.

Cor Zenhorst